

(НИН, 18.12.2008)

Од 83 посланика који су пре скоро седамнаест година прогласили Републику Српску, Милорад Додик је једини до данас остао у такозваној високој политици и има, по властитом признању, намеру још дуго да остане у њој. Један је од девет људи који су у краткој историји Републике Српске били њени премијери, али је једини који је три пута у парламенту биран на ту позицију. Кад се саберу сви његови мандати, премијер је скоро шест година, што је више од трећине укупног постојања Републике Српске. За оне који воле бројке, можда само још податак да је поверење бирачког тела у њега и његов СНСД у свих пет послератних парламентарних избора стално расло – у првим два посланика, у последњим половина парламента. Прошао је различите фазе или, прецизније, различито су га доживљавали. Тако се својевремено у Сарајеву говорило о “најразумнијем српском политичару”, да би данас преовладавало мишљење да су се у њему истовремено политички реинкарнирали Милошевић и Караџић. Својевремено је Медлин Олбрајт у њему видела “дашак свежег ветра”, а данас Рафи Грегоријан “човека који треба да потражи психијатра”.

Након последњег повратка на власт зауставио је сваки пренос надлежности са ентитета на ниво БиХ, заузео позицију изворног Дејтона, и тиме много расрдио међународну управу. У таквој атмосфери сумњиче га за све што ради. Најозбиљније оптужбе су да је корумпиран, да је било криминала приликом изградње комплекса у којем је седиште владе и њених институција, као и у изградњи аутопута Бања Лука – Градишка. Он сам говори да га желе зауставити јер је пресекао концепцију по којој је тихом применом Дејтона требало обесмислити Републику Српску и направити БиХ по мери Сарајева и “ко зна кога све још”. Није, каже, против контроле свих послова који су урађени, али не дозвољава да то ради Сарајево, већ институције РС: “Све смо радили у складу са законом, нема ту криминала, нема корупције. Оптужбе су дошле тако што се прво у Сарајеву извршила медијска припрема, па се онда јавиле неке квазине независне и маргиналне личности из РС, па се укључили ти неки људи из међународне заједнице и онда су активирале те институције са нивоа БиХ и ми смо се супротставили, али само чињеници да Тужилаштво и Суд БиХ немају надлежност за такву врсту оптужби. Они сад то искривљују тврдећи да ми нешто тајимо, да смо се препали. Ми само бранимо принципијелну ствар”.

Они вас сумњиче за криминал и корупцију, а ви сте против њих (заменик високог представника Грегоријан, група страних тужилаца и судија, неки новинари...) већ поднели кривичну пријаву и то за “злочиначко удруживање против РС...” .

- Друге формулације нисмо имали, јер то је једина формулација која стоји у закону када је реч о надлежности Суда БиХ. За разлику од нас, они су поднели пријаву против Н.Н. лица и формалноправно тај суд за таква дела нема надлежност. Дакле, ту је реч о једној чистој политичкој конструкцији по којој треба зауставити Додика и његову политичку опцију. Покушај политичке одмазде преко тог суда, баш онако како су урадили са Мирком Шаровићем, Младеном Иванићем, Драганом Човићем...

Ако је тако, који би, по вама, могли бити мотиви за то?

- Па, ми смо зауставили ту тиху ревизију Дејтона која је трајала годинама и која је била на штету Републике Српске. Међународна заједница је вршила присилу тако што високи представник наметне закон, а онда се притишћу скупштински и други органи да се то усвоји и онда се изгуби та прича да је неко нешто наметнуо. Наравно, сви смо ми – све политичке опције, свако у свом времену – у томе учествовали јер је присила била велика. Данас ми је жао, грешно сам што сам у неком времену и сам у томе учествовао. Али, припадао сам оним који су имали уверења да треба да градимо неки пројекат који је могућ. Данас видим да је то било само отимање надлежности од Републике Српске, а отето је чак 64 надлежности. Високи представник је наметнуо више од 380 закона и само мали број се односи на ентитетска овлашћења, а све друго на трансфер надлежности са ентитета на ниво БиХ. Нисам параноик, али неко је свесно распаковао тај дејтонски пакет на штету РС, на крају је она требало да остане празна љуштура која има само име и презиме, а можда ни то. Када смо се супротставили и прекинули ту праксу, дошле су ове оптужбе о којима говорите.

Ко хоће ту другачију, преобликовану БиХ у односу на дејтонску конструкцију – свет или Сарајево, или и једни и други?

- Пре свега, Сарајево. Подсећам да смо после рата имали Дејтон као добар баланс. На нивоу БиХ су била само три министарства и промовисан је принцип, којем се ништа не може замерити, да се на нивоу БиХ морамо договарати. Странци су овде дошли и долазе још са предрасудама да су Срби главни кривци и да у крајњем треба да буду кажњени. Наша глупост је што смо пристали на ту позицију и почели смо губити једну по једну надлежност. Сада видим да неки који су овде у име међународне заједнице управљали пишу мемоаре и говоре како су били изненађени како су Срби лако пристајали на “реформе” и тако, рецимо, изгубили одбрану. Те глупости више немамо намеру правити. Шта је пресудно утицало на промену тог курса?

- Па, Србима су се догодиле, можда апсурдно звучи, две добре ствари – Педи Ешдаун и Харис Силајџић. Освестили су нас. Овај први је буквално силом проводио то што он зове реформама. У много чему је успео, али толико је захтевао уједињавање полиције да смо ми у једном тренутку рекли да то више не може: “Доста смо од вас добили батина да више ниједна нова не боли, можете ударати колико год хоћете, али нашу вољу добити нећете”. Ешдаун је већ одавно отишао, а и у међународној заједници је сазрело уверење да је тај захтев о уједињењу полиција био непотребан. Повратком на политичку сцену Силајџић нас је отрезнио захтевима и повратком на ригидну политику Алије Изетбеговића по којој је, буквално, требало да нестанемо. И сад смо ту где јесмо.

Али, и даље постоје те приче о неопходним реформама у БиХ.

- Не спорим ја потребу да се ми у БиХ морамо договарати, али ако то подразумева само пренос надлежности из Бање Луке у Сарајево, од тога нема ништа. На мом столу у овом тренутку је најмање двадесет захтева за нови пренос надлежности и – ништа од тога неће бити. И то ће довести, знам већ, до нових заплета. Али, разлоге треба тражити и у чињеници да је БиХ направљена мимо логике која је важила приликом распада Југославије. Доминантан је био процес националне хомогенизације и тако су настале те нове независне државе, а овде је остао тај принцип на којем је почивала Југославија, остала је, дакле, Југославија у малом. Имајући то у виду, у Дејтону је, вероватно, и било предвиђено тако мало заједничких функција. Сад се то хоће променити и ми имамо проблем. Не могу пророковати, али како ће све завршити врло је неизвесно. У сваком случају, ми у РС се не бавимо некаквим сецесионистичким пословима, али нико од нас не

може захтевати да се више одричемо својих у Дејтону добијених надлежности. Друга је ствар што неко, ко је злурад, у таквој нашој позицији види да ми разбијамо БиХ. То више говори о њима него о нама.

Управо председник Хрватске, Стјепан Месић, све чешће вас оптужује да разбијате БиХ. Где је неспоразум са њим?

- Он се позива на некакав страх Запада од стварања исламске земље уколико би се БиХ распала. Али, ја мислим да су његови мотиви ипак нешто другачији. Он тако одвраћа пажњу од Хрватске која је извршила етничко чишћење Срба и која има најригиднији систем везан за повратак, у коме се повратак готово и не дешава и у коме се од људи отима имовина и остале ствари. Само у РС је у овом тренутку 56.000 Срба из Хрватске који се тамо не могу вратити. Даље, Месићу смета и све успешнија РС. Чак сам недавно на једној њиховој телевизији видео и како један тамошњи универзитетски професор објашњава како је наш модел изградње аутопутева бољи од њиховог.

Да се вратимо најјачем америчком човеку овде, заменику високог представника Рафију Грегоријану. У озбиљном сте сукобу, чак сте га и тужили. Да ли тај сукоб доживљавате као лични, или ипак он само ревносно проводи налоге своје владе?

- Америка је велика земља и има неке своје интересе и овде. Али, и Грегоријан има неке своје интересе. Вему је овде лепо, има добру апанажу, земља је са безбедносног аспекта сигурна, овде се и оженио, одговара му да стално проблематизује ситуацију и свој останак што више продужи. Осладило му се и да је важан, битан, тако да имамо комбинацију америчке званичне политике и његових личних порива. Уосталом, тамо је на најзваничнијим местима обмањивао како ми штампамо листиће за референдум. Ја ћу овде остати, а он ће врло брзо, наглашавам, врло брзо морати да оде, јер се упетљао у један концепт по којем Сарајево треба да експлоатише Бању Луку.

Ангажовали сте једну америчку адвокатску канцеларију, "Дјуј и Лебеф", да заступа интересе Владе РС. То вам међународна управа много замера. Како је до тога дошло?

- Па, све владе у свету то имају. Та адвокатска канцеларија је у неколико великих процеса заступала америчку владу, дакле – врло су озбиљни. Е, сад нам кажу: па не можете ви да ангажујете страну адвокатску канцеларију, а истовремено ми смо земља где су странци тужиоци и адвокати. Како то може, а ово не може. Смешно. Дакле, они нам изграђују правосудни систем потпуно одвојен од друштва, нисам рекао зависан од политике и извршне власти, већ од друштва, а онда се чуде што тај систем губи поверење јавности. Како се, ипак, неке процедуре морају поштовати, ми нећемо у парламенту БиХ гласати да се тим страним тужиоцима и судијама продужи мандат, који им истиче крајем идуће године.

Кад смо код тога, како уопште видите улогу међународне заједнице овде. Има ли каквих сигнала из света, докле, остаје ОХР, и какав је ту официјелни став Републике Српске?

- Како време протиче постаје јасно да се баш не може ставити знак једнакости између ОХР-а и високог представника. У тој канцеларији ради и неколико стотина локалних људи из Сарајева, све мање странаца, и они мисле да су стварни владари БиХ. Ево један пример: кад сам се у фебруару 2006. године вратио у владу, затекао сам праксу да се уочи сваке седнице сви припремљени материјали морају послати у ОХР и онда они одлучују шта може ићи и како се може одлучивати. Одмах сам прекинуо ту праксу, немам никаквих тајни, али, побогу, реч је о елементарном дигнитету. Тада су почели први проблеми, али нисам пристао на понижавајући положај. То само као илустрација. Не знам докле ће остати, али знам да више ни њима нећемо дозволити да раде оно што им

Дејтон није предвидео.

На унутрашњем плану готово да немате озбиљније конкуренције, опозиција је прилично пасивизована, па су неки недавну најаву да се бивши председник Републике Српске Драган Чавић враћа на политичку сцену и формира нову политичку партију доживели како “креирање алтернативе Додику”. Шта ви кажете на то?

- Нека му је са срећом, то је његов лични избор, мислим да је изабрао веома тежак пут прављења нове партије и још не могу да препознам политичке контуре тога. Сматрам да је то само доказ да СДС као велика политичка партија у прошлости више и није тако велика. Ја сам за политичку утакмицу, нико ту није вишка, а наше анализе показују да ће СНСД добити и наредне редовне парламентарне изборе који су 2010. године и да ће ова политичка опција наставити да остварује свој концепт.

Кажу да вам у делу међународне управе и неким западним амбасадама замерају што сте довели Русе као велике инвеститоре у Републику Српску. Књиже вас, тврде обавештени, као русофила!?

- Откуд знам шта ми све замерају, али и мени су казали да ме неки тако књиже. Мој одговор је био да ме могу књижити само у Републику Српску и у српски народ. А што се тиче инвестирања у Републици Српској, врата су отворена компанијама из целог света. Са Русима смо управо имали веома успелу приватизацију нафтног сектора, за разлику од неких западних компанија са којима смо имали веома негативно и неугодно искуство. Многи од њих су тражили да купе неко наше огромно богатство за један евро, сматрајући, ваљда, да смо ми недостојни, да уопште не знамо да управљамо, као само они то знају. Знате, када вам нуде један евро, онда је то једна потцењивачка ствар.

Да се вратимо овој руској инвестицији – недавно је прорадила и готово отписана Рафинерија нафте у Броду.

- То је то веома, веома позитивно искуство са Русима. Све обавезе из уговора су испоштовали. Ми смо имали ту рафинерију која није радила годинама, девестирана у рату и после њега. Било је неколико карикатуралних покушаја да проради, али све без успеха. Сада је то трајно решено. Руски партнер је до сада укупно уложио око 300 милиона евра, све обавезе из уговора су испоштивали. Платили су државно власништво у рафинерији 126 милиона евра, онда 72 милиона за измирење ранијих комерцијалних обавеза рафинерије, затим су уложили у оспособљавање запуштених постројења. Уз све ово, репрограмирали смо обавезе које рафинерија дугује Влади РС за неплаћене порезе и доприносе. Обично су такве ствари владе у регији трајно отписивале, а овде није тако. Даље, Руси имају намеру да улажу у проширење производње рафинерије тако да се може очекивати још више радних места. Дакле, баш једно позитивно искуство.

Али, само седам дана након што је рафинерија прорадила, овде се јавише неки који тврде како нас Руси већ покрадоше, али то је део нечега што се слободно може назвати специјалним ратом. Што се русофилства тиче, ја, наравно, не кријем да волим тај руски напредак, али волим и многе ствари на Западу. На крају, има милион ствари у Америци које се мени допадају, али ми се не свиђа сила коју покушавају да наметну у политици, чак и код најбизарнијих ствари које се њих уопште не тичу на овом простору. Али, они су такви какви јесу и онда, с времена на време, имамо проблем. И поред тога, ми имамо одличну сарадњу са неколико америчких компанија.

Оптужују вас чак и за економски сецесионизам у БиХ, како ви то разумете?

- По закону о влади ја сам одговоран за најбољи рад у корист РС. Како то ко види то је његова ствар, али не желим да пропустим ниједну добру прилику за РС, немам намеру да било кога чекам, јер мислим да смо већ довољно напаћени и кажњени кроз донаторски процес. Тако је од 5,6 милијарди донаторске помоћи Републици Српској припала милијарда, а све остало Федерацији. То је оно званично, а незванично ситуација је још много гора. Због тога смо само до пре две године имали ситуацију да је просечна пензија у Федерацији била двоструко већа него у РС, тај однос је био и код просечне плате. Моја влада је кренула офанзивно са низом мера и већ данас имамо ситуацију да су пензије изједначене, а просечна плата у Републици Српској је већа него у Федерацији. Све је то још недовољно да бисмо имали разлога за задовољство, али ми смо кренули и немамо намеру стати. Нико пре није говорио – помозите Републици Српској, а сад им смета ова ситуација, као да ми радимо против неког.

У сету замерки су и оне да не правите јединствен економски амбијент у БиХ, о чему је ту реч?

- Е, да, имамо убедљиво најјефтинију струју у региону, имамо најнижу стопу пореза на плате, која је осам одсто, пореза на добит – десет одсто, у Хрватској је, рецимо, тридесет одсто, у земљама ЕУ чак и до четрдесет одсто. Имамо и најниже доприносе на плате у региону. Такав амбијент је донио то да је чак 380 правних субјеката из Федерације регистровало своју делатност у РС и то само због повољнијих услова. Неко то разуме да ми тако радимо да бисмо неком напакостили. Није реч о томе, већ само о жељи да привучемо што више инвеститора.

Има ли Република Српска некакав свој одговор на светску економску кризу?

- Наравно, то је комплексан низ мера које повлачимо и које припремамо. Тренутно ствари стоје овако: прво, имамо стабилан буџет и то ће се одржати, друго, имамо стабилну политичку ситуацију, што је, ипак, предуслов економске и социјалне стабилности и, треће, РС нема снажне социјалне притиске – имамо, наравно, социјалне проблеме, али немамо социјалне притиске који би могли дестабилизovati опште прилике.

Ако је први сигнал те светске кризе да има мање могућности да набавите новац, за Републику Српску је то било и раније. За разлику од готово свих у окружењу, ми у овом тренутку имамо милијарду долара свог властитог новца, од приватизације, тако да нисмо усмерени по сваку цену на светска финансијска тржишта. Преко Инвестиционо-развојне банке тај новац усмеравамо за јавне радове, значи у инфраструктуру, и подршку запошљавању. Ту имамо јасан план који је почео да се реализује и трајаће наредне две године.

Даље, окренули смо се властитим компаративним предностима. Ту је, пре свега, енергетика. Ми данас извозимо око 80 милиона евра струје и то нам даје могућност да у унутрашњој потрошњи држимо веома ниске цене, убедљиво најниже на простору бивше Југославије. Имамо могућност изградње нових електрана на Дрини и Врбасу и приличну заинтересованост страних инвеститора.

Друга област где видимо шансу је шумарство и дрвопрерада. Заједно са Владом Федерације крећемо у осетније опорезивање извоза балвана, тако да у тој области постане много уноснија прерада и то би требало донети нова радна места. За пољопривреду смо из буџета, за три године, повећали издвајања три и по пута, али то је још недовољно. За подршку прехрамбеној индустрији већ смо припремили 35 милиона и рачунамо да би то могло привући иностране инвеститоре.

Можда ће најбрже ефекте дати инвестирање у инфраструктуру. Са аустријском

Грешио сам, жао ми је

Пише: Милорад Додик
петак, 19 децембар 2008 01:45

компанијом “Штрабаг” потписали смо уговоре о градњи мреже аутопутева и већ половином идуће године креће изградња аутопута Бања Лука – Добој, вредна скоро пола милијарде евра. Модел је концесија, а Аустријанци ће у великој мери ангажовати нашу домаћу оперативу и то ће се видно позитивно одразити на наше домаће економске прилике. Ето, то су само неки од наших одговора на то што се зове светска економска криза.

(Разговарао: Бранислав Божић)